

KONTAKTNÉ ADRESY

Správa Národného parku Nízke Tatry
Lazovná 10, 974 01, Banská Bystrica
tel. č.: 048 / 4130888-9 fax: 048 / 4130820
e-mail: napant@sopst.sk | web: www.napari.sk

Autori textov: RNDr. Peter Turis, PhD.

Autori fotografií: RNDr. Peter Turis, PhD., D. Domčeková, P. Kostúr, P. Mathe,

M. Jarný, A. Dobošová, M. Jasik, M. Baláňa, D. Baláž

Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2015 v rámci projektu „Výpracovanie programov starostlivosti o vybrané chránené územia zahŕňnuté v sústavave NATURA 2000“, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Životné prostredie

Náklad: 3000 kusov

ISBN: 978-80-89802-09-8

MACKOV BOK

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU

Poníklec prostredný

OP | žp

Investícia do Vašej budúcnosti

Publikácia bola vydaná v rámci projektu

„Výpracovanie programov starostlivosti o vybrané chránené územia zahŕňnuté v sústavave NATURA 2000“, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Životné prostredie

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie.

Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva - najväčnejších a najohrozenejších biotopov a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria chránené vtáče územia vyhľadávané s cieľom ochrany vzácných a územia európskeho významu s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU

CHRÁNENÝ AREÁL MACKOV BOK

Biotop európskeho významu Svetoznámé travinobyliny a krovové porasy na vápencom substráte je predmetom ochrany

Územie európskeho významu Mackov bok

(pôvodná časť), SKUEV1149 (doplnená časť)

Nadmorská výška: 410 - 460 m n.m.

Kraj: Banskobystrický

Identifikáciu kód územia: SKUEV0149 **Rozloha ŤEV:** 3,75 ha (pôvodná časť), 7,76 ha (doplnená časť)

Okres: Banská Bystrica

Katastrálne územie: Slovenská Ľupča

Miesto uverejnenia ŤEV: Výnos Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu (pôvodná časť), Výnos Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 1/2012 z 3. októbra 2012, ktorým sa mení a dopĺňa výnos Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky zo 14. júla 2004 č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu (doplnená časť)

CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

Územie európskeho významu Mackov bok pozostáva z troch izolovaných časťi nachádzajúcich sa západne, severne a severovýchodne od Slovenskej Ľupče.

Územie európskeho významu Mackov bok, hore tri izolované kŕtaly v okolí Slovenskej Ľupče

Všetky 3 časti patria do otrografickej jednotky Zvolenská kotlina a predstavujú svahovité, pôvodne trávnate porasly nachádzajúce sa v nadmorskej výške približne 410-490 m. Ich podložie budujú ramsauské dolomity z obdobia vrchného anisu alebo deluviale hlinité štrky, na ktorých sa využili pôdne typy rendzína a pararendzína. Súčasťou podmienok začlenenia Slovenska do Európskej únie boli tiež rokovania v oblasti: ochrany prírody. V tejto súvislosti bolo aj u nás nevyhnutné vytvoriť sústavu nového typu chránených území známych ako NATURA 2000. Na vytvorenie tejto sústavy bola využitá existujúca národná sieť chránených území, avšak bolo potrebné doplniť aj ďalšie územia spôsobujúce kritériá na zaradenie do tejto sústavy. Územie európskeho významu Mackov bok je od roku 2004 súčasťou európskej sústavy chránených území NATURA 2000. V tom čase pozostávalo iba z rovnakého územia ako Prírodná rezervácia Mackov bok, po ktorej bolo aj pomenované. V roku 2012 bolo rozšírené o ďalšie dve územia, ktoré rovnako spôsňajú podmienky na zaradenie do sústavy NATURA 2000

Mapa Mackov bok a jeho súčasťí SKUEV1149 (pôvodná časť)

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (pôvodná časť)

Mackov bok

SKUEV1149 (doplnená časť)

OCHRANA ÚZEMIA

Dôvodom ochrany vo všetkých troch časťach Územia európskeho významu Mackov bok je prírodnosť tzv. „druhov európskeho významu“ a „biotopov európskeho významu“.

Pojmom „druhy európskeho významu“ sú označené vybrane voľne žijúce druhy rastlín a živočíchov, ktoré sú na území členských štátov Európskej únie vzácne alebo ohrozené a z tohto dôvodu je potrebná ich ochrana. Jednou z rastlín zahrnutou do zoznamu druhov európskeho významu je poniklec prostredný (*Pulsatilla subsplavica*). Už vyhlásenie Chráneného náleziska Mackov bok v roku 1976 súviselo práve s početnou populáciou tejto rastliny. Poniklec prostredný je významná rastlina, ktorá sa miestami vyskytuje aj v početnejších populáciach, ale rastie iba na území Slovenska.

Poniklec prostredný

Pojem „biotop“ označuje spoločenstvo rastlín, ktorého zloženie sa ľahšie nainára v závislosti od vlastností stanovišta, klimatických podmienok a spôsobu jeho obhospodarovania. Snaha Európskej únie o zachovanie ohrozených a vzácných biotopov vyučila do vytvorenia zoznamu tzv. „biotopov európskeho významu“ predstavujúcich aj lokality so vzácnou flórou a vegetáciou.

Spolu s druhom európskeho významu poniklec prostredný (*Pulsatilla subsplavica*) je predmetom ochrany v Územi európskeho významu Mackov bok aj biotop európskeho významu pomenovaný „Suchomilné travinobylinné a krovínové porasty na vápnitom substráte“.

Biotop európskeho významu Suchomilné travinobylinné a krovínové porasty na vápnitom substráte zaberá tu časť chráneného územia, na ktorej nerastú stromy ani kríky.

Biotop európskeho významu Suchomilné travinobylinné a krovínové porasty na vápnitom substráte je predmetom ochrany
Územia európskeho významu Mackov bok

Hlavnou zložkou tohto biotopu sú trávy stoklas vzpriameny (*Bromus erectus*) a ovsica páperistá (*Avenula pubescens*).

Okrém nich sú súčasťou biotopu aj počas kvitnutia nápadnejsie bylinky velenica lesná (*Anemone sylvestris*), jagavka komářista (*Anthelicum ranosum*), volovec vŕbovistý (*Buphthalmum salicifolium*), dateľinovec nemecký (*Dorycnium germanicum*), guľôčka bodkovana (*Globularia punctata*), podkovka chochlatá (*Hippocrepis comosa*), horčinka väčšia (*Polygala major*), alebo hrdobarka obyčajná (*Teucrium chamaedrys*).

K zaujímavým druhom tohto biotopu patrí aj vstavačovité rastliny hmyzovník muchovivý (*Ophrys insectifera*) a vstavač trojzubý (*Orchis tridentata*), ktoré sú na území Národného parku Nízke Tatry (NAPANT) vzácnejšie.

Podkovka chochlatá

Dateľinovec nemecký

Volovec vŕbovistý

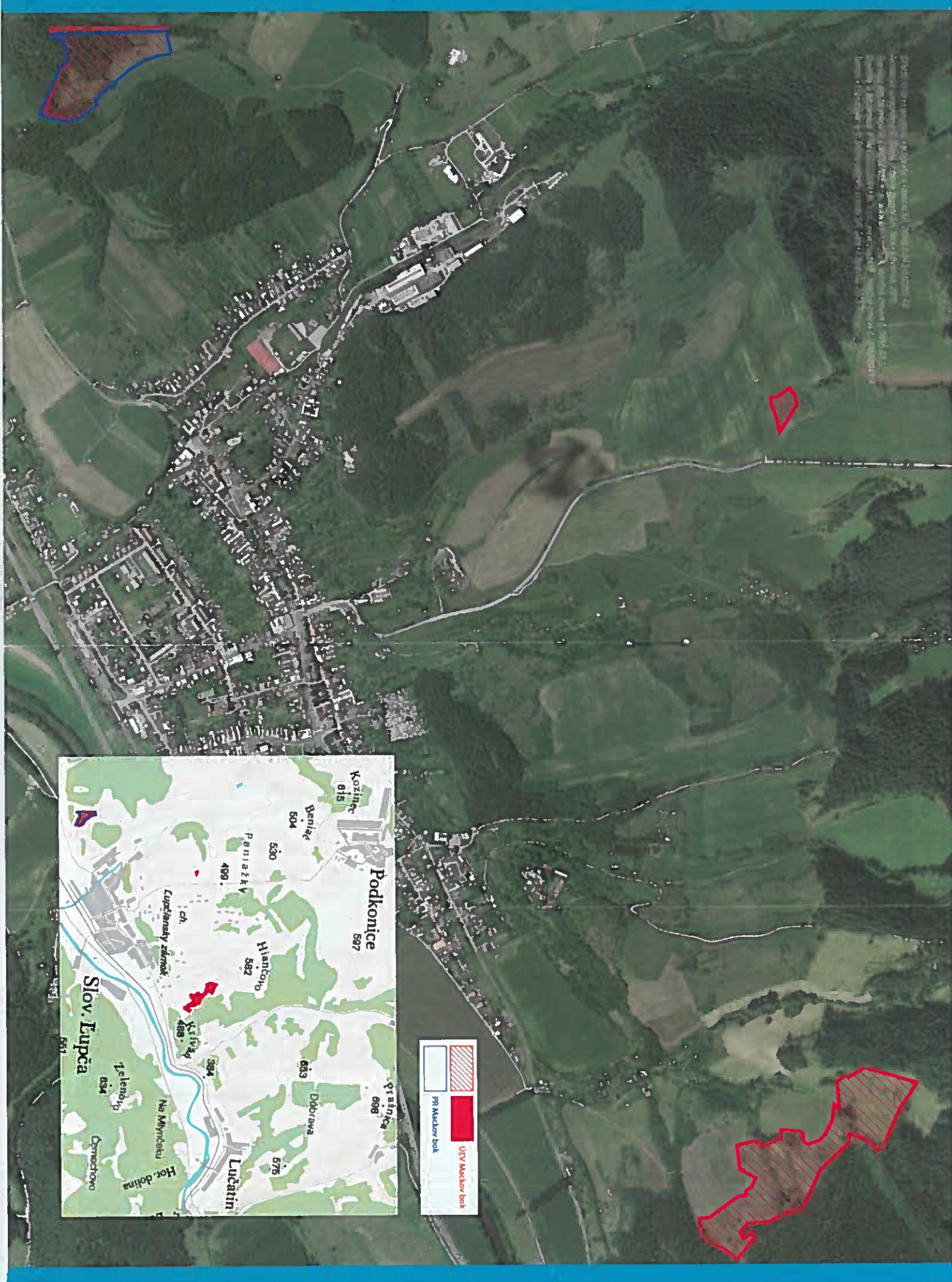
Horčinka väčšia

Velenica lesná

Hmyzovník muchovivý

Súčasťou biotopov sú aj živočičky. V Území európskeho významu Mackov bok boli v biotope Suchomilné travinobylinné a krovinné porasty na vápnitom substráte zaznamenané najmä rôzne druhy bezstavovcov, medzi ktorími si zaslúhujú pozornosť teplomliné lesostepné chrobáky blystruška *Carabus scabriusculus*, betuňik mestačkový (*Callistus lunatus*), a motýle perlovec najmenší (*Clossiana dia*), hnedáčik divozelový (*Melitaea trivia*), modráčik ľadencový (*Everes argiades*), očkán sedohnedý (*Hyponephele lycaeon*), očkán medníčkový (*Coenonympha arcania*), vrelienka vičencová (*Zygaea carniolica*).

slepúch lamavý

jašterica krátkohlavá

Spomedzi stavovcov tu boli pozorované plazy jašterica krátkohlavá (*Lacerta agilis*) a slepúch lamavý (*Anguis fragilis*), v častiach porastených drevinami aj drobné cicavce piskor lesný (*Sorex araneus*), pŕich lieškový (*Muscardinus avellanarius*), lasica myšožravá (*Mustela nivalis*), jež bledý (*Eri-naceus concolor*), veverica stri-mová (*Sciurus vulgaris*), rýšavka zltohrdľia (*Apodemus flavicollis*), hrdziak lesný (*Clethrionomys gla-reolus*).

vrelavat hrázubý

PR MACKOV BOK

Identifikačné číslo v štátom zozname osobitne chránených časti prírody: 338

Kraj: Banskobystrický

Nadmorská výška: 410 - 460 m n.m.

Okres: Banská Bystrica

Rozloha: 3,75 ha

Katastrálne územie: Slovenská Lúpča

Stupeň ochrany: štvrtý

Miesto uverejnenia ÚE: Úprava Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky č. 7448/1976-OP zo dňa 30. októbra 1976

CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA PRÍRODNEJ REZERVÁCIE MACKOV BOK

Prirodňá rezervácia Mackov bok sa nachádza pri obci Slovenská Lúpča nedaleko Banskej Bystrice v juhozápadnej časti ochovaného pásma Národného parku Nízke Tatry. Rozprestiera sa na svahu bezmennej dolinky v nadmorskej výške približne 410-460 m. Je súčasťou orografickej jednotky Zvolenská kolina. Podložie územia tvoria ramsauské dolomity z obdobia vrchného anisu, na ktorých sa vyvinuli pôdne typy rendzina a pararendzína.

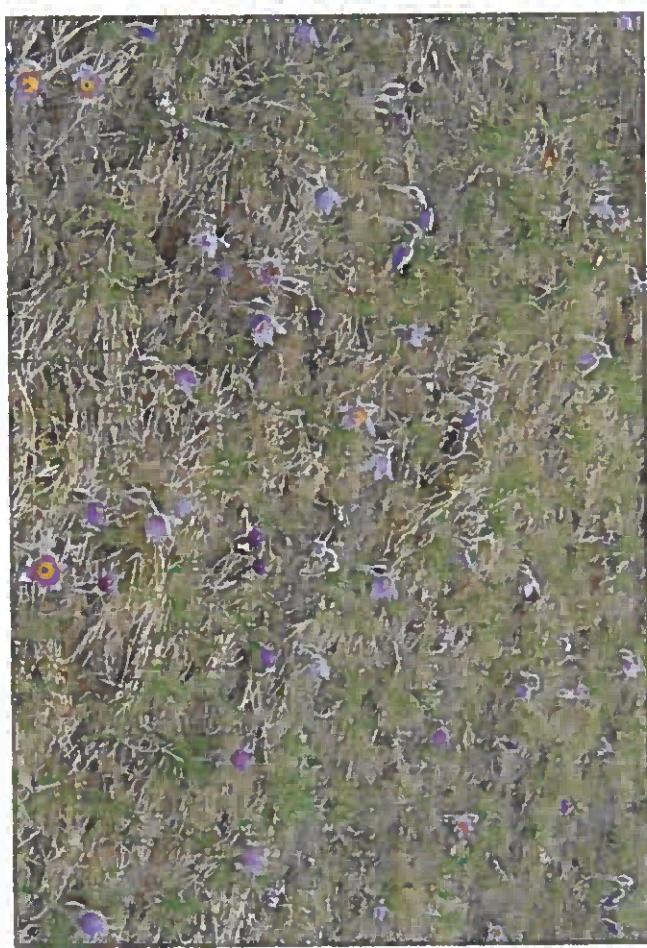

DÔVOD OCHRANY ÚZEMIA PRÍRODNEJ REZERVÁCIE MACKOV BOK

Územie bolo v zmysle tradičnej národnej kategórizácie chránených území v roku 1976 vyhlásené ako „Chránené nárožisko Mackov bok“, ktoré v súlade s neskoršími právnymi predpismi v oblasti ochrany prírody bolo v roku 1994 premenované na „Prírodnú rezerváciu Mackov bok“. Hlavným cieľom ochrany územia je zabezpečenie priznávnych podmienok pre teplomilnú vegetáciu a najmä ochrana mimoriadne bohatej populácie ponikleca prostredného (*Pulsatilla subsessilis*).

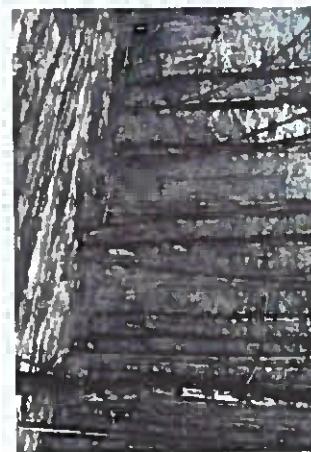
Poniklec prostredný (*Pulsatilla subsessilis*)

Poniklec prostredný sa v Prírodnnej rezervácii Mackov bok množmi vyskytuje početne.

DOTERAJŠIE VYUŽÍVANIE ÚZEMIA

Súčasný charakter (prírodné biotopy, rastlinné a živočíšne druhy) ÚEV Mackov bok, ktorý je súčasne aj PR Mackov bok, vznikol až vďaka jeho historickému dlhodobému využívaniu. V minulosti bolo územie spolu s okolím využívané na pastvu hospodárskych zvierat. Po ústrome pasenia v druhej polovici 20. storočia časť zarásla náletovými drevinami (prevážne borovicami), ktoré sa sústredili aj z okolitých, dodatočne zalesnených pastienkov. Pribúdajúce borovice i zmeny v travinno-bylinnom biotope (zatienenie, hromadenie nespásanej alebo nepokosenej stariny) nepriaznivým spôsobom ovplyňovali populáciu poniklecov i charakter travinno-bylinnej vegetácie.

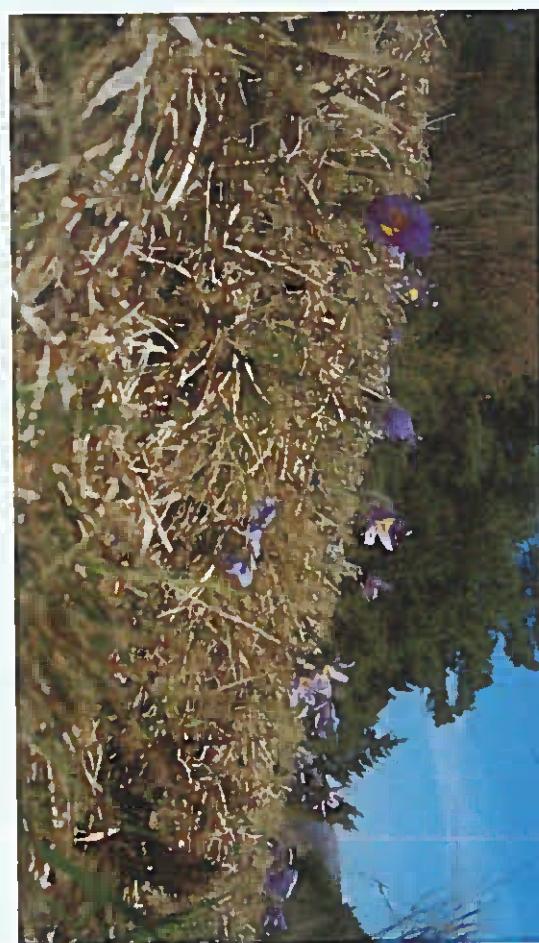

Optimálny spôsob využívania chráneného územia je pastva oviec

NÁVRH ZÁSAD OPTIMÁLNEHO VYUŽÍVANIA V BUDÚCNOSTI

Pre zachovanie príaznivého stavu populácie ponikleca prostredného i prírodného biotopu európskeho významu je optimálnym spôsobom využívania ÚEV Mackov jeho pravidelné a dlhodobé pasenie, najmä ovcami a kozačmi, ktoré by poškádalo zarastanie náletovými drevinami, zabezpečovalo likvidáciu trávnej biomasu a vytváralo vhodné podmienky pre existenciu ponikleca.

Takýto spôsob využívania územia umožňuje aj podmienky ochrany definované už pri vyhlásení Chrámeného náležiska Mackov bok.

Poniklec prostredný

Realizácia manažmentových opatrení